

Як у Жашкові на базарі...

Унікальний досвід організації торгівлі худобою та ефективного землекористування

Під час прес-конференції на ринку «Чародій»

Вступаючи до Світової організації торгівлі, Україна взяла на себе певні зобов'язання, зокрема в аграрній сфері. Так, обіцяли з 1 січня 2010 року заборонити будь-який продаж м'яса тварин, забитих у дворах. Проте, ставши членом СОТ, наша держава відтермінувала виконання цієї обіцянки до 2015 року. Лише Жашків на Черкащині намагається відповідати всім вимогам СОТ: тут діє єдиний в Україні дрібнооптовий ринок живої худоби «Чародій». Аби ліквідувати подвірний забій домашніх тварин і птиці, слід оперезати країну мережею оптових ринків живої худоби та забійних цехів. Такі завдання законотворець поставив перед виконавчою владою ще 1997 року, коли ухвалив Закон «Про безпечність і якість продуктів харчування».

47

Юрій ПОТАШНИЙ

Роздрібний проти гуртового

Упродовж 13 років ніхто ані за холодну воду не брався. Коли настав час, народний депутат України М. Присяжнюк, рятуючи селян, запропонував відкласти нововведення на 5 років. Причину вказано в пояснювальній записці: «Кабінетом Міністрів України не було здійснено необхідних заходів для відносно «безболісного» впровадження цих вимог (Світової організації торгівлі. – Ред.)».

Європейський Союз намагався активізувати українську сторону, навіть 2005 року відправив до Шотландії групу політиків, урядовців і підприємців для вивчення досвіду. Тамтешні ринки худоби відіграють надзвичайно важливу роль у постачанні м'яса. Фінансування здійснювалося за програмою допомоги колишнім республікам СРСР у перехідний період (TACIS). Вислідом відрядження став Закон «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції», ухвалений 2009 року.

Згідно з законом держава береться всіляко сприяти підприємцям у створенні таких ринків, включаючи фінансову й інформаційну підтримку, пільги при оподаткуванні. Ба більше, ринки сільськогосподарської продукції прирівнюються до об'єктів, що надають суспільно значущі послуги, як-от школи, лікарні, підприємства торгівлі.

— Йдеться про можливість безперечного викупу-вилучення земельних ділянок для суспільних потреб. Така практика застосовується в багатьох країнах світу. Існує во-

на й в Україні, — пояснює **заступник директора Інституту розвитку аграрних ринків Роман КОРИНЕЦЬ**.

— Ринок має бути розміщений на перехресті шляхів, неподалік міста. Як правило, такі ділянки вже приватизовані, часто не одним, а кількома власниками. Ми стикнулися з такою проблемою, коли розробляли проекти оптових ринків.

У світі приватними є лише 5–8 відсотків гуртових ринків, решта – державні чи державно-приватні. Цій справі за кордоном надають великого значення, бо оптові ринки забезпечують формування реальної ціни на продукти харчування. Виробник, зокрема й невеликий, у такому разі має змогу продати продукцію за найвигоднішою ціною.

Участь держави обов'язкова ще й тому, що ринки не дають великих прибутків: вони працюють не щодня, а тривалість робочого часу становить лише 4–5 годин, наприклад, з 2-ї ночі до 6-ї ранку. Торгівля в роздріб тут не допускається, щоб не створювати конкуренції торговельним центрам і супермаркетам.

У вересні 2010 року Прем'єр-міністр України М. Азаров затвердив порядок використання коштів, буцімто виділених зі Стабілізаційного фонду на створення гуртових ринків сільськогосподарської продукції. Однак із передбачених 50 мільйонів гривень так нічого й не надійшло.

Уже укладено реєстр проектів оптових ринків, які розташовуватимуться передусім у великих містах: Києві, Харкові, Запоріжжі, Одесі. 2000 року у Львові на приватні кош-

ти створили гуртовий ринок «Шувар». Він найефективніший з-поміж усіх ринків країни. Тут діють дві лабораторії контролю якості та санітарно-ветеринарні, аптека, інформаційна служба, декілька барів. Його площа – близько 11 га. Оптова торгівля сільськогосподарською продукцією здійснюється з машин: обласного місця для одночасної торгівлі з 450 автомобілів. Для порівняння: оптовий ринок у Пекіні має 548 га, Парижі – 232, Кустаная – 200, Мадриді – 176.

Складніше з гуртовими ринками живої худоби. Вони потребують особливої інфраструктури, як-от відстійники й пасовища для худоби, вагові та аукціонні центри, забійні й переробні цехи. Згідно з екологічними вимогами такі ринки заборонено асфальтувати, бо це унеможливило б фільтрацію землі. Для зручності селян оптові ринки мають постати через кожні 200–300 км.

У США колись удалися до радикальних дій, аби припинити неконтрольований забій тварин у домашніх умовах. Лише «правило кольта» змусило фермерів користуватися спеціалізованими ринками, де вівся ветеринарний контроль. Якщо ковбой продавав тварину з подвір'я, до нього приходив шериф і дострілював решту тварин із табельного кольта.

У березні 2010 року таким «шерифом» в Україні призначили голову Національної асоціації виробників м'яса та м'ясопродуктів України «Укрм'ясо» М. Присяжнюка. Він розуміє значення для дер-

жави гуртових ринків живої худоби, а тому, керуючи Міністерством аграрної політики, докладно зусиль, аби розбудувати їх. Такий намір М. Присяжнюк продемонстрував, зокрема, наприкінці грудня під час символічного закладення капсули у фундамент оптового ринку сільськогосподарської продукції «Столичний» у Києві.

За словами міністра, переважна більшість селянських господарств виробляє надлишкову продукцію з метою подальшого продажу, однак можливостей збуту наразі небагато: або самотужки на продовольчих ринках, або через посередників.

«Останні за заниженими цінами скуповують продукцію або пропонують обмін на інші товари. При цьому співвідношення цін обміну зовсім не на користь селян», – зауважує М. Присяжнюк.

Вигоду від гуртових ринків розуміли за радянської доби. Так, ще 1934 року народний комісар землеробства СРСР на одному з партійних зібрань сказав: «Роздрібні ціни на сільськогосподарську продукцію в країні можна знизити на третину. Для цього слід створити ринок оптових закупівель і відійти від посередників». Однак 9 довоєнних комісарів землероб-

ства СРСР було розстріляно, після чого радянська торгівля сільгосппродукцією остаточно пішла іншим шляхом.

Якщо мережа оптових ринків сільськогосподарської продукції погано розвивається в Україні, то до ринків живої худоби черга поки що не дійшла. Наразі діє лише один такий ринок – у Жашковій Черкаській області. Аби ознайомити громадськість з унікальним досвідом організації торгівлі й ефективного землекористування, Держкомзем України у спілці зі Світовим банком улаштував прес-тур для журналістів.

Досвід «Чародія»

Василь ПОЛІЩУК назвав своє дітище «Чародієм». Колись на цьому місці в околиці Жашкова був аеродром для малої авіації. Відтоді як «кукурудзники» нака-

зали довго жити, територія стояла пустою. Фермер узявся до справи.

– Тоді було багато скарг від людей на безконтрольну торгівлю худобою, що велася просто на вулицях Жашкова. Я пообіцяв протягом трьох місяців побудувати ринок, та ніхто не вірив. А я свою обіцянку виконав, – розповідає Василь Поліщук. – Оце на Михайла ринку виповнилося 10 років. Пік торгів припав на 2004–2005 роки, коли продавалося до 600 голів щодня. Худобу активно привозили селяни, колгоспи, фермери.

Познайомившись на «Чародії», постійні клієнти дедалі частіше укладали угоди напряму: виручав мобільний зв'язок. «Така торгівля не заборонена законом, тож припинити її не можна. Якщо так і далі триватиме, ринки дрібнооптового продажу живої худоби не матимуть перспектив. Доведеться й мені змінювати профіль «Чародія», – бідкається Василь Васильович. За його спостереженнями, нині на ринок завозиться щонайбільше 10–15 відсотків тварин регіону, які йдуть на продаж.

Другою причиною занепаду торгівлі директор називає подорожчання збіжжя. Виходить, селянину вигідніше продати тонну зерна за 1600 гривень, ніж за таку саму ціну кабана, котрому протягом року треба згодувати якраз не менше тони дерті. Нині встановилася тверда ціна: 9–10 гривень за кілограм живої ваги.

– Така ціна задовольняє лише тих, хто годує свиней кормовими добавками: тоді вони швидко набирають вагу до 220–250 кілограмів. На натуральних кормах свиня більше як 140–150 кг не виросте, тому ціна має бути не менше 15 гривень за кіло живої ваги. Під час ветеринарного контролю можна визначити якість м'яса. На різні його категорії слід встановлювати й відповідні ціни, як це робиться за кордоном, – роз'яснює В. Поліщук кореспондентів «Віча» особливості ціноутворення на живий товар.

Вартість худоби щороку змінюється стихійно, наприклад, 2008-го за свиней давали вдвічі більше, ніж тепер, – 17–22 гривні за кілограм. Ціни диктує роздрібний ринок: гуртовий іще не сформувався, немає мережі оптових ринків живої худоби. Останніми роками збивають ціни великі свиноплекси, кількість яких дедалі зростає.

«Чародію» ще далеко до західних стандартів. Так, тут є вагові, ветеринарний контроль, бокси та загони для худоби, кафе. 2006 року завершено будівництво сучасної бійні продуктивністю 20 тун за зміну (з підігрівою підлоги), однак вона простоює. «Навіщо вона здалася, якщо за кожним роком несанкціоновано б'ють худобу? – розводить руками Василь Васильович. – А інфіковану тварину ми вмиль виявимо».

В. Поліщук змушений був «заморозити» зведення цехів із переробки м'ясної продукції та виготовлення ковбаси – у полі бовваніють лише бетонні палі. Спершу планувалося, що господарі залишать тут худобу до наступних торгів, однак попити на такі послуги немає. Не йдеться й про аукціонний центр, бо, з огляду на стан гуртової торгівлі в Україні живою худобою, то – перспектива ще дуже далекого майбутнього. Здобуток «Чародія»: надійний ветеринарний контроль і суворий облік усіх видів проданої худоби та птиці. Тож відомо, що учасники торгів – переважно з Черкаської, Київської, Житомирської, Кіровоградської областей. Бувають клієнти з Одещини, навіть з Криму приїжджають за великою рогатою худобою.

Ринок працює в понеділок, середу, четвер і неділю, причім кожен день тижня має спеціалізацію, наприклад, у неділю продається лише молодняк: поросята й телята, яких купують для догляду. Завізно стає вже о 2-й ночі. З кожної проданої голови справляється збір 30 гривень. Після 5-ї години ринок порожній. Оптовики самотужки забивають худобу й уже зранку продають м'ясо на базарах.

– Знамениті ландраси тепер не цінуються, – просто на ринку провдодить тваринницький лікнеп для журналістів Олександр із Жашкова, що торгує свиньми. – Нині в шані скороспілі м'ясні породи дюрок і термінал, яких розводять на агрокомплексах. Там кнури стоять на добавках, тому швидко ростуть. Домашнє поросля живою вагою 150 кілограмів дасть 100 кілограмів виходу: 35–40 – сала і 60 – м'яса. А в «данця» виходу буде 120 кілограмів, при цьому сала – не більш як 20, решта – м'ясо. Сало тепер ніпочім: якщо продавати по 10 гривень за кілограм, то краще викинути.

Наталія із села Зелений Ріг Жашківського району бідкається, що привезла на торговище п'ятеро свиней і жодної не продала.

– Містове заплаати, за бензин заплаати, а свиней ніхто брати не хоче, – каже молодиця. – Удома тримаємо 7–8 порослят, однак особливого сенсу їх годувати немає. Займаємося цим, щоб звести кінци

з кінцями, бо безробітні. Яка в селі робота?!

У Вадима з Червоного Кута Жашківського району також невтішна арифметика: «Малі свині були по 1200 гривень, а нині доросле поросля коштує 1500. Зерно торгувалося по 800–900 гривень за туну, а тепер – 1600». Розповідає, що двічі на рік приїжджає на ринок, бо вирощує по 15–20 свиней.

– Продали щось сьогодні? – цікавимося.

– Восьмеро порослят роздав по десять п'ятдесят за кілограм. Кожне заважило на 250 кілограмів. Годував півтора року. Добре, що зерно було ще торішнє, дешево.

Без виторгу повернеться додому в Жашків Олександр: «Торік перед Новим роком продавав по 17 гривень за кіло, а тепер і 12 не дають. Тож іще потримаю, доки мені руки не пооб'їдають. Приїду, коли ціна зросте. Люди за рік залишаються в мінусі, і ніхто їх не розуміє, й нікому на це поскаржитися».

Нам удалося знайти одного з посередників-перекупників, які буцімто наживаються на бідному селянинові. Мовляв, скуповують за безцінь, хитрують, бо не зважають, а за незрозумілою формулою визначають вагу тварин, заміряючи їх поясом. «Ні, я сам не годував, – відказує жашківець Іван, – у людей купив. Шкіні на пенсії, а треба ж якось копійку заробляти». Іван привіз на ринок два кабани, один продався по 10 гривень за кілограм. Скільки заробив, не знімається: «Смішно сказати».

За словами першого заступника голови Жашківської райдержадміністрації Василя БАБЕНКА, діяльність ринку «Чародій» позитивно позначається на економіці району. Чиновник обіцяє згодом побороти стихійну торгівлю худобою в районі, залучивши до цієї роботи податківців і ветеринарну службу. Селяни скаржаться, що на під'їзді до ринку їх оббирає міліція, присікуючись посеред ночі до негабаритних причепів, у яких ті перевозять худобу.

За 9 місяців 2010 року підприємство сплатило податків на 60 тисяч гривень, із них ринковий збір – 40 тисяч. На ринку працює 8 осіб. В. Поліщук ремствує, що орендна плата збільшується через кожні три роки. «Змушені платити комерційну ціну за землю, а ось у західних країнах, коли будується оптовий ринок, то податки взагалі не стягуються протягом 3–6 років», – зауважує директор «Чародія».

Ринок розташований обабіч траси Київ–Одеса, його площа – 1,26 га. В. Поліщук має по сусідству ще 4,5 га, де веде фермерське господарство: цю ділянку планувалося пустити під обслуговування ринку. Фермер розповідає, що протягом

чотирьох років судився за 15 «соток»: «Земля належить міській раді, але перебувала в розпорядженні райдержадміністрації, яка й виділила мені її. Однак у міськраді обурилися: мовляв, це пасовище для худоби мешканців Жашкова. І де? У мене під парканом. З Божою допомогою питання вирішилося на мою користь».

Начальник відділу Держкомзему в Жашківському районі Вадим БЕГЕКА інформує, що до Земельного кодексу України внесено зміни, які дадуть поштовх розвитку гуртових ринків сільгосппродукції. «По-перше, ділянки, відведені під будівництво ринків, не підлягають продажу з аукціонів. По-друге, не потрібно буде відшкодовувати втрат сільсько- й лісгосподарського виробництва, якщо ділянки надаються за рахунок земель цих категорій», – уточнює чиновник.

Замість того, щоб створити цивілізовані умови для розвитку тваринницької галузі та збуту м'ясної продукції, держава продовжує нарощувати імпорту. При цьому береться до уваги тільки ціна: вона має бути найнижчою, а якість нікого не турбує. Навіть у Мінагрополітики зізнаються: «90 відсотків телятини, завезеної до нас з усіх країн світу, це відходи. Половина завезеної птиці – також».

Дата 13 лютого 1946

65 років тому Пентагон оголосив про створення першого цифрового комп'ютера ENIAC.

Наступного дня машину було запущено. Відтоді 14 лютого вважається святом комп'ютерника. Перший електронний комп'ютер важив 30 тонн, складався з 18 тисяч електронних ламп, розташовувався на площі 170 квадратних метрів, осілював п'ять тисяч операцій за секунду. Машина на електронних лампах працювала порівняно швидко, але лампи часто виходили з ладу. Для їх заміни в 1947 році американці Джон Бардін, Уолтер Браттейн і Уільям Бредфорд Шоклі запропонували винайдені ними стабільні перемикальні напівпровідникові транзистори.

Життя першого цифрового комп'ютера, розробленого для обчислення балістичних таблиць для армії, тривало дев'ять років: востаннє його ввімкнули в 1955 році.

О. К.

